گەڕان بە دوای تاکدەرییەکانی عەبـــاس عەبـــدوڵڵا یوســـف. عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

(بەیەکگەیاندنی وێنەی کارکاتێری و کۆمیدیای ڕەش)

پێشەکی:

شیعر لە کۆمەڵێك ڕەگەز پێکهاتووە، نەك بەو مانایەی کە سیستمێکی تەواو چنراو و پتەوە و هەر ڕەگەزێ مانا و وەزیفەی دیاریکراو و تەواو بە شیعر دەبەخشێ (واتە قسە لە تەواوبوونی ڕەگەزەکان ناکەم، جەخت لە پەیوەندی ڕەگەزی گەڕانەوە و شیعرییەت دەکەمەوە) لە دەقی داهێنەرانەدا ڕەگەزەکان تۆڕێکی بەرفرەوان، لە پەیوەندی ئیستیتیکی و ڕووداو پێکەوەیان دەبەستێتەوە، بەڵام کۆتا پەیوەندی نییە، بەڵکو هەر یەکەیان بە شێوەیەکی جیاواز و سەربەخۆ بە کردەی کورتبڕی و پڕشنگدانەوە و ڕازانەوە و جوانکردنی ڕووداوەکانی هەڵدەسن و لە ناوکۆیەکی شیعرییدا کۆی ڕەگەزەکان بە شێوەی بەردەوام گەڕاو، جوانییەکانی یەکتر تەواو دەکەن و شیعرییەت بە جێدەهێنن. نهێنی دەق ئەوەیە، شیعرییەت هەڵدەنرێت، نانووسرێتەوە، شیعرییەت کردەیە، کار نییە. واتە شیعرییەت ئاکام نییە، بەڵکو وەك ڕەگەزێك لە ڕەگەزەکانی پرۆسەی ساتەوەختی نووسینی دەق و ساتەوەختی خوێندنەوە دەق دێتە بەرهەم. بە دیوەکەی دیکە بەردەوام وەك نهێنی خەیاڵی زمان و ناخی نووسەر و خوێنەریش دەمێنێتەوە!

بە کورتی دەمەوێ بڵێم دەقی ئیبداعی لەسەر توانای چەسپاندنی کردەی جوانی و ئاوێتەبوون و بەرجەستەبوونی بوێری و خەیاڵی زمان وەستاوە و وەك سەیرورە پەیڕەوی لە گەڕان و بەردەوامی دەکات. دەقی ئیبداعی جوانی و جیاوازی و چێژ… نە ڕەسەنایەتی بەرەوەی دەبات، نە لاسایکردنەوە، نە دەگاتە دوا پلەی تەواوبوون، بەڵکو بەردەوام پرسی سەردەم و هێزی خەیاڵ و هەستی جیاوازی دەیخولقێنێ. داهێنان نە نەتەوەگەریی دەناسێ، نە دنیاگەریی… بەڵکو هەمیشە ئازادی و سەیرورە و کرانەوەی گۆڕانکارییەکانی سەردەم دەنووسێتەوە.

داهێنان فرە ڕەگ و فرە ڕەهەند و فرە ئازادییە. دەقی شیعری نوێی کوردی گەڕانەوە نییە، بە بنەچەی ئایینی و کۆمەڵایەتی و سیاسی. داهێنانی شیعری کوردی سێکوچەکەی بابان و گۆران و ڕوانگە و کفری و هەشتاکان و نەوەدەکان و… ناناسێ. داهێنان گۆڕانکاری و سەیرورەی بەردەوامە. داهێنان بەردەوام کەشفکردن و دنیابینییە، ژەهر و

تریاکە، ئازادی و بوێرییە، جوانی و چێژە! بە دیوەکەی دیکەش داهێنان هەمیشە فەزای هەر یەك لە خوێنەر و نووسەرە جیاوازەکان دەنوێنێتەوە! شیعریی هونەری کوردی لەسەر ئیشکالییەتی بەکەتایی جوانی و خەیاڵی زمان و گۆڕانکاری و سەیرورە، نوێ دەبێتەوە.

پیرفۆڕمانس
(لە خوارەوە شوێنی زۆر هەیە)

لە هەشتاکاندا زمانی شیعریی کوردی (باشوری کوردستان) بەشێك لە شاعیرانی نوێخوازی سلێمانی و کەرکووك، (بە تایبەتی) هەولێر، نەدەکەوتنە سەر ڕێچکەی تازەگەری سروشتگەرایی گۆران و ڕەمزییەتی شۆڕشگێری گروپی روانگە و هێماخوازی دەروونئامێزی گروپی کفرییەوە، بڕوایان بە زمانی سادەی گۆران و تووندوتیژی روانگە و هێماخوازی کفری نەبوو، بەڵکو شێوەیەکی دیکەی جیاواز بوون، لە دەرەوەی گۆران و کفری و روانگەوە، خۆیان لە جولەی خەونبینی و خەیاڵ و جیاوازی گوزارشتکردن و زمانی ئاماژە، دەبینییەوە! دەتوانم بڵێم هەشتاییەکان وەك تەکشەنەری دەقی ئامادەکراوی نێوان سروشت و مرۆڤ، ئایدیۆلۆژیا و مرۆڤ، کۆمەڵگا و مرۆڤ، بوون. هەرگیز لەگەڵ ئەزبەرکردنی گوزارشت و دەستەواژە باوەکان و ئاستی نزمی زمانی تەعبیرکردن و بیروبۆچوونی کۆنەخوازانە و ڕەمزی سیاسی، نەریتی کۆمەڵایەتی، نەدەهاتنەوە. بە دوای زمانێکی دیکەی نائامادە و خەیاڵێکی دیکەی شیعری و لادانێکی هۆشیارانەی زماندا دەگەڕان و هەوڵی گۆڕینی نەریت و شێوازی دەقە زاڵەکان و ئەو دەقانەیان دەدا، کە ژیانی مرۆڤی کوردی ئاراستە دەکەن. بەو مانایە هەشتاییەکان خەیاڵی فەنتازییان بە شیعری نوێی کوردی زیاد کرد.
ئەگەر روانگە زمانی سادەی (گۆران و هاوڕێکان)ی لە پێناو زمانی شۆڕشگێڕانەوە دەستکاری کردبێت. ئەگەر گروپی کفری نەرمتر لە روانگە، مامەڵەیان لەگەڵ فرەیی زمان کردبێت، ئەوە هەشتاکانی شیعری نوێی کوردی هەر تەنها سیمای سروشتخوازانە و دەروونخوازانە و جیدانەفخوازانەیان ڕەتنەکردەوە، بەڵکو بەرەو لادان لە کەلەپور و لادان لە نەریت و زمانی سیاسی و حەماسی و کۆمەڵایەتی بوونەوە و وازیان لە وەزیفەی پەروەردەیی و ئەخلاقی شیعر هێنا، لەسەر ئەو بنەمایەی کە: ئەگەر شیعر دووچاری نەخۆشی بچوککردنەوەی زمان و دەردی ئایدیۆلۆژیا و وەزیفەی دیاریکراوی کۆمەڵایەتی بێ، ئەوە دەبێتە بەندەگەی سیاسەت و نەریتە کۆمەڵایەتییە بۆگەنەکان و بەوەش وزەی مەعریفی و خەیاڵی هونەری و جوانگوتن لە دەست دەدات؟!
لەنێوان روانگەخوازان و هەشتاکاندا، دوو بانگەشەکار لە بازاڕی شیعری کوردی ڕەوییان دەگەڕا: (سەلاح شوان) و (مەحمود زامدار)

یەکەمیان لایەنگری ڕوانگە و دووەمیان سەر بە پێشڕەوایەتی شیعری نوێ بوو! یەکەمیان بەرگری لە هاوسەنگی و واقیعگەرایی و بابەتگەرایی دەکرد، دووەمیان تەقینەوەی زمان و تەمومژیی و جیهانگەرایی. یەکەمیان بانگەشەی دیدێکی ئاسۆیی و ڕەمزی و شۆڕشگێڕانەی دەکرد، دووەمیان بانگەشەی دیدێکی شاقولی و زمانێکی مەعریفی و شێوازگەریی دەکرد، یەکەمیان سەر بە کلتوری نەتەوایەتی بوو، دووەمیان بانگەشەی بۆ بەجیهانیبوون دەکرد.
ئەو دوو دیدە مەدلولگەرا و دەلالەتگەرایە، ئەو دوو دیدە ڕاستڕەو و چەپڕەوە، ئەگەرچی هەندێ جیاوازییان لەنێواندا هەبوو! بەڵام وەك پێویست ئامادەی کرانەوەی فیکر و بەدواداچوونی مەعریفەی شیعری نەبوون، دنیابینیان زۆر بڕی نەدەکرد! وەك پێویست تیۆرەکانی مەعریفەی ئەدەبی و ڕەخنەی تازەیان هەزم نەکردبوو. ئەو دوو دیدە مەدلولگەرا و دەلالەتگەرایە، وەك پێویست نەیانتوانی پانتاییەکی شیاو، بۆ تیۆریزەکردنی مەعریفەی شیعری و سیستەمی فیکری و کرانەوەی کلتوری بسازێنن… زۆریان گوت، بەڵام دواجار فەشەلیان هێنا؟!
لە سەرنەکەوتنی ئەو بازاڕە جەنجاڵەی شیعردا لە سلێمانی بە تایبەتی (لە غوربەتا)ی محەمەد عومەر عوسمان جیاوازی خۆی نواند، لە کەرکوك (زەردك)ی ئەحمەدی مەلا و لە هەولێر (لم نیازمە)ی عەباس عەبدوڵڵا یوسف و (گەرم نەبوونەوە)ی جەلال بەرزنجی و (دووکەڵە)ی هاشم سەراج و (سووتانی ڕەنگەکان)ی دلشاد عەبدوڵڵا، هەر یەك بە شێوازی جیاوازی هونەرییانە، نەك هەر لەگەڵ ڕوانگە، لەگەڵ خودی زڕەوەنەی پێشڕەوایەتی مەحمود زامداریش نەبوون و شێوازی جیاوازی خۆیان پەرەپێدا و خۆیان پەرفۆڕمانس کرد، بەڵام پرسیار ئەوەیە: ئایا بەردەوامی گەڕان و سەیرورەی شیعری، وەستانی هەیە؟!

خڵوەتەکەی ع. ع. یوسف
(لەوەی کە دێ، شیعر تاتە دەکەم)
عەباس عەبدوڵڵا یوسف، نووسەر و شاعیر لە 1950 لە هەولێر لە دایکبووە، دەرچووی پەیمانگای پێگەیاندنی مامۆستایانی- هەولێرە.
حەوت کۆمەڵە شیعر و یەك کۆ چیرۆکی چاپکراوی هەیە، بە ناوەکانی: (ئاو) لە 1974، (لم نیازمە) لە 1978، (کلکی کتکی پرسیارە) لە 2007، (ئەدیسیەس نەرۆ… یان مەیە؟) لە 2009، (گەشتی پێنج پەنجە) لە 2011، (کۆری بەریدان) لە 2011، کۆمەڵە چیرۆکی (سۆفیا لەرین بۆ هەوەداری) لە 2011 و (نانە تاتە دەکەم) لە 2013.
ع.ع. یوسف هەر لە یەکەم کۆمەڵە شیعرییەوە (ئاو) بنەمایەکی بە هەڵدانی خڵوەتێکی تایبەت بۆ خۆی دروست کرد، یەکێك لە ئاماژەکانی

ئەو بنەمایەش، ئەوە بوو، کە لاسایيکردنەوەی زۆر کەم بوو، ئینجا (دوای سێ ساڵان) لە خوێندنەوەی بێوچان و هۆشیاریی ڕۆشنبیری و مەعریفەی شیعرییەوە، بە چاوە درێژکەی (لەم نیازمە) شاد دەبێت. لەوەشەوە (سی و سێ ساڵان) کار لە ئەزموونی جیاواز و گوتاری شیعری و ئاماژەی شیعری و مانای شیعرییدا دەکات. پەیوەندییەکی فرەلایەن لەنێوان بونیادی قووڵ و رووکەش دەسازێنێ. بەو مانایەش بایەخدانی شاعیر بە بونیادی قووڵ و رووکەش، گرنگیدانە بە ڕەگەزی گێڕانەوە و گوتاری شیعری! ئیتر دوای ئەو هەموو ئەزموون و ئەزموونگەرییە چیدیکە لای شاعیر لەوەی کە دە، دوو کە دوو بە ناچاری ناکاتە چوار.

پریتۆن سوریالی بوو، دەڵێت: لەسەر شەقام بەر مرۆڤ دەکەوم. بەڵام ع. ع. یوسف، نەك هەر سوریالییانە، بەڵکو دادایيانە پشت بە دووانەی ڕەخنە و پێکەنین دەبەستێ و شیعر تاتە دەکات، هەندەجاریش لەبری ئەوەی بەر مرۆڤ بکەوێ، لەسەر شەقام بەر وڵاخێکی بنەس دەکەوێ، کە ئومێدێکی زلی لەسەر هەڵچنراوە!

دەتوانم بڵێم گوتاری شیعری، شیعر تاتە دەکەم، هەوڵێکە بە بەیەکگەیاندنی هونەری کارکاتێر و کۆمیدیای ڕەش، تێکەڵکردنی سوریالییەت و دادییەتە. واتە ڕەخنەگرتنە لە واقیع، بەدەم گاڵتە و پێکەنینەوە. گوتاری شیعر تاتە دەکەم، راڤەکردنی دنیایی کوردییە لە ڕەگای بیرکردنەوەی عەقڵانییەوە، لە شەوەی مافورێکی چنراو، بەو مانایەی، کە لە کۆمەڵێك نەخشی جیاواز و هێلی پێچاوپێچ پێکهاتووە.

لە کەی ئەو بەیەکگەیشتن و تێکەڵکردنەدا جەوهەری شیعری عەبباس عەبدوڵڵا یوسف لە بنەمادا بریتییە لە دۆزینەوەی هێلی پەیوەندی نێوان گێڕانەوە و شیعرییەت، لەو پرسەیەشدا شاعیر کەمتر بەر دۆزینەوە دەکەوێ و زێتر وزەی شیعری لە راڤەکردنی گێڕانەوەوە هەڵدەگرێتەوە و لەوەشەوە بە جۆرێك لە جۆرەکان تێکەڵەی شیعرییەتی دەکات. بەڵام شیعرییەت گێڕانەوە نییە! وەك چۆن جۆرێك نییە، لە هەڵقوڵاویی پەرشبووی پرشنگی ماناکانی بیرکردنەوەی لۆژیکی.

لەو لێکۆڵینەوەیەدا، دەمەوێ بیسەلمێنم، شیعر تاتە دەکەم، شیعرییەت لە راڤەکردنی گێڕانەوەدا تۆخ دەکاتەوە. ئەو روونکردنەوەیە، راڤەکردنی وسبەلەکراو و مانا شاراوەکانی وشە لە گێڕانەوەدا وەك قووڵایی دەرەوە دەبینێ و لەلایەکی دیکە، پێیوایە دەشێ لە دۆزینەوەی ئاستەکانی پەیوەندی دەق و خوێنەر، شیعرییەتی خوێندنەوە بخاتە روو.

لە یەکەمدا، کاتێ شاعیر لە روانگەی راڤەکردنی گێڕانەوە و بیرکردنەوە مامەڵە لەگەڵ مانا وسبەلەکراوە و شاراوەکانی وشە دەکات، ئەو کارەی لەبری ئەوەی بەرەو شیعرییەت بەتەوە، بە پرسێکی عەقڵانی دەگەڕێت! پرسی بیرکردنەوەی عەقڵانی پرسێکی لۆژیکی

حیسابییە، نەک خەیاڵی شیعری.
لە دووەمدا، کاتە بە دەستهێنانی شیعرییەت لە روانگەی ئەویدیکەی جیاواز و خوێندنەوەی جیاوازەوە تەماشا دەکەین، لە بەر ئەوەی چەمکی راڤەکردن بە خوێنەر و ئاستی خوێنەرەوە دەلکێ، دەشێ لەو تەماشاکردنەدا شیعرییەت پڕشنگ بداتەوە.
بە بنەمای یەکەم، سوودم لە شیعرییەتی (ژان کۆهین) وەرگرتووە، کە پێیوایە شیعرییەت زانستی شێوازگەری شیعری و زانستی لادانی زمانەوانییە. بە بنەمای دووەم، وەک ئەرکێک لە ئەرکەکانی پەیوەندی نێوان دەق و خوێنەرە جیاوازەکان، سوودم لە (تۆدۆرۆف) وەرگرتووە، کە قسە لە شیعرییەتی خوێندنەوە، یان وەرگر دەکات، ئەو جۆرە قسەکردنەش شیعرییەت بە ئاستەکانی خوێندنەوە و خوێنەرەوە دەلکێنێ.
بەڵام جەختکردنی شاعیر لە راڤەکردنی گێڕانەوە و زێتر بایەخدان بە مانا شاراوە و وسبەلەکرەوەکان و دامەزراندنی بنەمای گوتاری شیعری لەسەر گێڕانەوە، فەرامۆشکردنی بنەمای تەماشاکردنی دووەم دەگەیەنێت. چونکە وەک دیارە لە تاکدێڕییەکانیدا هەمیشە دەیەوێ بە پێکەنین بە گەژ کوێرەوەرییەکاندا بچێتەوە! هەمیشە دەیەوێ زەردەخەنە لە کارەسات قەرز بکات و بە قەشمە تەڵەی لە خەونە بەدینەهاتووەکان بکاتەوە. هەمیشە دەیەوێ لە دەرەوە بەرەو قووڵاییەکان بێتەوە.
شاعیر دەڵێ: ژنەکەم بە تیلمە سواڵەتی سەمەڕەی، پانتۆڵمی پینەکرد. (بڕوانە: ع. ع. یوسف، نانە تاتە دەکەم، 2013، هەولێر، ل74) وەک دەبینین لە ڕێگای دووبارە گێڕانەوەوە و قووڵاییەکانی دەرەوە، تابلۆکان تێکدەشکێنێت و هەموو ئەوەی لە گێڕانەوەدایە، پەردەی لەسەر هەڵدەداتەوە.. لەژێر خێوەتەکەی خۆی دەیەوێت لە ڕێگای تاکدێڕییەکانی خەونەکی گەورە شیعری بچنێ! هەر لەوەشەوە هەوڵی کەشفکردنی توانا بێکۆتاییەکان و چێژی مانا وسبەلەکراو و شاراوەکان دەدات. پێیوایە ئەو توانا و چێژە لە نهێنی کەلەپوری کوردی و گێڕانەوەی قسەی سادە و فۆلکلۆرەوە خۆیان حەشار داوە.
(غازی حەسەن) لە کتێبی (فەیلەسوفە، کۆرە، سێ پێیە، سپییەکە، ئەمریکا، 2024، چاپی ئەلکترۆنی) کە لێکۆڵینەوەیە لەسەر شیعرە تاکدێڕەکانی عەباس عەبدوڵڵا یوسف، دەڵێ: شاعیر لە ڕێگای قسەی ئاسایی، قسەی پڕ واتای سەر زاری خەڵک، دەقێکی کورت و چڕ و پوختی تێژی لەواتای بە مانا و فۆرم و گوزارشت و گێڕانەوە و دەربڕینی نوێ بەرهەمهێناوەتەوە، ئەو شارەزایە، لە کەلتوور و نەریتی ئەوانی دیکە لەنێو کۆمەڵگا.
بە جۆرێکی دیکە دەتوانم ئەو قسەی پشتڕاست بکەمەوە و بڵێم شاعیر لە ڕێگای مانا شاراوەکان و وسبەلەکراو و ئارەزووە

بەدینەهاتووەکانەوە، گەمەی ئازادی لەسەر قووڵایی دەرەوە دادەمەزرێنە! ئەگەرچی ئەو خۆی بە خزمەتکاری شیعرییەت و قوڵایی ناوەوە دەزانێ، بەڵام بە خاتری گرینگیدا بە وێنەی لێکچووی نەو حیکایەتەکان و قسەی سەر زاری خەڵك، بە شیعرییەتەکەی هەژارەوە دەگەڕێتەوە! لەگەڵ ئەوەشدا دەشێ لە ڕێگای ئاستی بەرزی خوێندنەوە و خوێنەر و وەرگرەوە بە جۆرێکی دیکە شیعرییەت لە تاکدەرەکانەوە بەرهەم بهێنینەوە.
دواجار لەوەی کە دێ، ئەگەرچی شاعیر وەك (پاڵەوانێکی سوریالی) حیکایەتی ئازادی و کەرامەتی مرۆیی، لەسەر شەقام کۆدەکاتەوە. بەڵام لە پێناو وێنەی کاریکاتێری و کۆمیدیای ڕەش و داداییەتەوە پەیوەندییەکی تووند بە گەڕانەوەوە دەکات. واتە ئەگەرچی سوریالییانە خۆی بە خزمەتکاری (شۆڕش) دەزانێ، بەڵام لە ئاوێتەکردنی سوریالییەت و داداییەتدا، ئازادی خۆی لە هەڵهێنجاندنی مانا وسبەلێکراو و شاراوە و جیاوازەکانی ڕاڤەکردنی گەڕانەوەدا دەبینێتەوە. سوریالییەکان ئازادی خۆیان لە خەیاڵی شیعریدا بەرجەستە دەکرد. بەڵام شاعیر ئازادی خۆی لە ڕێگای گاڵتە و گەپەوە بە دەست دەهێنێ.

مینیماڵیزم
(بزوێنەری نانۆ یان تاکدەری)
ئایا مینیماڵیزم بە رزگاربوون لە زێدەکانی ژیان و ئازادی، لە نانۆ، شیعری زیپ، پۆستەرە شیعر، هایکۆ، هانکا، ئەفۆریزم، نزیکە، یان لە بەیت و تاکدەری؟! بە کورتی مینیماڵیزم بزوێنەری نانۆیە، یان تاکدەری؟
وەك دەزانین وشەی نانۆ لە وشەی گریکی “نانۆس” وەرگیراوە، کە بە مانای کورتەباڵا دێت. نانۆ کۆی شتە بچوکەکان دەگرێتەوە، بە پێوانەی بەشێك لە ملیار دێت (یەك لەسەر ملیاری مەتر، یەك لەسەر ملیاری چرکە..) نانۆ بچووکترین بەشی ماددەیە، کە پارێزی لە خەسڵەتە فیزیاوی و سرووشتییەکانی دەکات. ئەوەش وا دەکات، بێتە ڕەگەزێکی روون و بێ خەت و بەرز.
نانۆ شیعر، شیعری زیپ، پۆستەرە شیعر، ئەفۆریزم.. هەموو ئەو ناونانە بەدیوێك لە دیوەکان پەیوەندییان بە خێراییەکانی سەردەم و ماکدۆناڵد و کۆکاکۆلاو و شەفافییەت و گەرمی و ئاوڕنەدانەوە و جیاوازی و هەڵکردن و چێژیردنی لەپڕ و خەونە ڕەنگاوڕەنگەکانەوە هەیە… لە نانۆشیعردا زمان ئامرازێك نییە، ئەمە بەکاری بهێنین، بەڵکو ماددەیەکە ئێمەی لێدروستکراوین. بەڵام مەرجی سەرەکی هایکۆ، هانکا، باوەڕهێنانە بە زمانی پاك و بێگەردی ساتی یەکەم،

باوەڕهێنانە بە هەژاری و بێدەسەڵاتیی زمان، کە ناتوانێ شایەتحاڵی ئەسڵ و حەقیقەت بێ، واتە لە بنەمای شیعری هایکۆدا ڕۆشنبیرییەکی گەورەی سۆفیگەرایی دەبینرێت، کە هەوڵدەدات زمان بە ساتەوەختی خەلیقەت بباتەوە. لێرەوە دەپرسین ئایا هایکۆ، یان تاکدێڕییەکانی ع. ع. یوسف دەچنە نێو مەبەستەکانی سەردەمەوە، کە نانەشیعر پەیڕەویان دەکات؟!. ڕەنگە ع. ع. یوسف بە جۆرێك لە جۆرەکان لە خاڵی بە گژداچوونەوەی کوێروەرییەکاندا، لە هایکۆی ژاپۆنی زۆر دوور نەبێت! بەڵام هایکۆی ژاپۆنی و بەیتی عەرەبی و تاکدێڕییەکاتی ع. ع. یوسف، ناچنە نێو مەبەستی پەیوەندییە خۆراکانی نانە و شیعری زیپەوە.
لە شیعری کۆنی عەرەبیدا چەمکی (بەیت) تاکدڕێری بە مانا شیعرییەکەی بەرفرەوانە و ئەدۆنیس بە ناونیشانی (دیوانی تاکدێڕی، 2010) بەشێکی زۆری لەو تاکدێڕانە کۆکردۆتەوە و پێشەکی بۆ نووسیووە. بەڵام (ئەنفرتی) شاعیری ئیتاڵی، کۆمەڵێ شیعرێکی بە ناوی (ژیانی مرۆڤ) هەیە، کە نەك هەر شیعرەکانی تاکدێڕیین، بە نموونە: بە بێکۆتایی ڕووناك دەبییەوە. بەڵکو هەندێجاریش شیعرەکانی لە دوو وشە زیاتر نیین. ئایا لەو بارەوە دەتوانین ئەنفرتی بە ئاڤانگارد ببینین، یان بەیتی عەرەبی و هایکۆی ژاپۆنی؟! سەرەڕای هەموو ئەوانەش دەکرێ بڵێین لە شیعری نوێی کوردیدا ع. ع. یوسف لە تاکدێڕییەکانیدا ئاڤانگاردە.
بێگومان بەیتە شیعری عەرەبی پێش ئەو هەوڵەی ئەدۆنیس لای شاعیرێکی وەك (خەلیفە محەمەد ئەلتلیسی) بە فۆڕمێکی گەشی شیعری عەرەبی دەناسێنرێت. ئەلتلیسی لە هەوڵەی کۆکردنەوەی (قەسیدەی تاکدێڕی- دار الشرق، 1991)دا، پێیوایە قەسیدەی تاکدێڕی (بەیتی عەرەبی) پشت بەو تێگەیشتنە دەبەستێت، کە پڕشنگێکی لەناکاوە، بروسکەیەکی تێپەڕە، پاڵنەرێکی ویژدانی و ریتمێکی هەڵبڕاوە، گۆرانییەکی کورتە، گوزارشتکردنێکی چڕ و پڕە…هتد، ه.س.پ. ل31.
دەشێ بڵێین ئەو وەسف و پێناسەیە لەگەڵ کورتە شیعر و شیعری هایکۆ زۆر جیاوازییان نییە! بەڵام لە سەدەی سێنزەمەوە هایکۆ لە تەك (هانکا) وەك فۆڕمێکی سەربەخۆی شیعری کلاسیکی ژاپۆنی دەرکەوتووە، کە بە کورترین شیعری جیهانی دەژمێردرێت و لە کەمترین وشەدا و لە سێ کورتە رستەی (5/7/5) بڕگەیی پێکهاتووە و مانای چڕ و قووڵ بە دەستەوە دەدات. لە هایکۆی ژاپۆنیدا سروشت ڕەنگدانەوەی ڕۆحە و بابەتەکان بە شێوەیەکی جوان و ڕەمزی بەکار دەهێنرێن. واتە هایکۆ زیاتر روو لە کەسی و سۆزداری دەکات.
بەڵام تاکدێڕییەکانی ع. ع. یوسف، روو لە گەڕانەوە و هەڵکۆڵینی مانای وسبەڵکراو و شاراوەی گەڕانەوەکانە و لەو خاڵەوە

هەوڵدەدات لە شیعرییەت نزیکببێتەوە! یان بە مانایەکی دیکە بە درێژەدان بە نزیکبوونەوە لە شیعرییەت، پەردە لەسەر مانایەکی قووڵایی دەرەوەی هێزە داخراوەکان هەڵدەماڵێ، تاکو دەخەشی، قەناعەت، پانتاییەك بۆ ئازادی راڤەکردنی جیاواز دروست بکات، بۆ ئەوەش روو لە شێوازی کۆمیدیای ڕەش دەکات. بەو مانایەش تاکدێڕییەکانی بە جۆرێك لە جۆرەکان لە دۆخی ڕاستەقینەی گێڕانەوەی مرۆڤی کوردیمان نزیك دەکاتەوە و بارودۆخی کوردیمان بۆ ڕووندەکاتەوە. تاکدێڕییەکانی شاعیر نیشاندانی تراژیدییەکانی مرۆڤی کوردییە، کە بە قووڵی تووشی دەردی توندوتیژی و ستەمی دەسەڵات بووە. تاکدێڕییەکانی بۆ ئەوە نووسراون، کە مانا و شیعرییەت لە ڕێگای پێکەنینەوە بە یەك بچەمێنێتەوە، چالاکی نێوانیان تا سنوری لێکخشان درێژ بکاتەوە و گاڵتە بە بریقوباقی ئەو شیعرە بکات، کە پڕاوپڕ بە واقیعە؟!

غازی حەسەن دەڵێ، تاکدێڕی لای عەباس ڕەنگە پەیوەندییەکی پتەوی بە (ترسەوە) هەبێت. ترس لە سیاسەت، حزبایەتی، کۆمەڵگا، دەوروبەر… ه.س.پ. ل 45. لە گۆڤاری (دیوان، تەمموزی 2023) عەباس عەبدوڵڵا یوسف دەڵێت: من لە دەسەڵات زۆر ترساوم، چونکە زۆر دەڕەقانە و دڕندانە مامەڵەی دەکرد، بۆیە پێموابوو چوونە دەرەوە و شاخ و بەرەی هێزی چەکداری هی پیاوی ئازا و نەترس و پیاوی خۆڕاگرە. بە هەمان شێوە لە تاکدێڕییەکیدا دەڵێ: هێشتا دەرەوەی سەر، لە مێشك بە مێشکترە. ل29. لە ناو ئێستای هەتاهەتایە، ئایندەم ونکرا. ل73.

ئەگەر لە هایکۆی ژاپۆنی و تاکدێڕی کلاسیکی عەرەبی چەقین لە نێو کات و ونکردنی ئایندە، سروشتی و خۆرسك بکەوێتەوە! ئەوە وەك گوتمان ناشیعر پەیوەندی بە خێراییەکانی سەردەم و چێژیردنی لەپڕ و خەونە ڕەنگاوڕەنگەکانەوە دەکات. ناشیعر پرشنگەکانی ئێستا لە کوردەی پیشەسازیدا دەنووسێتەوە. بەڵام تاکدێڕییەکانی ع. ع. یوسف وێنەیەکی کاریکاتێری لە مانا شاراوە و وسبەلەکراوەکانی گێڕانەوەی تەنزئامێز دەگرێ و بە کۆمیدیای ڕەش ڕەنگی دەکات، کە نوغرەی ڕاڤەکردن و ئاماژە و مێژوو و کاریگەری کلتووریی و پاشماوەکانی کەلەپوری کوردین. بە دیوەکەی دیکەش ڕەنگی ڕەش و سپی و ڕاڤەکردن و لێکدانەوەی ژیانی کۆنکرێتی خەڵك، وەك زمانی نووسینی تاکدێڕەکانی تەماشا دەکات.

عەباس عەبدوڵڵا یوسف دەڵێت: تاکدێڕی ستایلێکی تایبەتە بە خۆم، یان لانی کەم هیچ کەس بەو ستایلەی من ناتوانێ بنووسێت، کە لە کورترین هەناسەی شیعریدا زۆرترین مانا ببەخشێت، ئەمەش بواری گفتوگۆی تێدایە و ئامادەم سەرپێی کۆمەڵێك دێڕ بە یەك زیاد بکەم و پاشان هەموو زیادەکان فڕێ بدەم (گۆڤاری دیوان، ژ 28 – 2023).

چاوەڕوانی خەمم. ل24. کەواتە خۆی خۆی دەنووسێتەوە و دەیەوێ لە نێو هەر وشەیەکی ڕەش و سپییدا شتێکی نوێ بدۆزێتەوە.

سپیکردنەوەی هونەری کاریکاتێری
(شێوازی کۆمیدیای ڕەش)

هونەری کاریکاتێر، هونەرێکی دێرینە و ئاوێتەکردنی بە کۆمیدیای تاریك، بنەمای ئەو لێکۆڵینەوەیەی لەسەر دامەزراوە. وەك دەزانین کۆمیدیای ڕەش ساڵی 1935 (ئاندرێ پریتۆن) بەکاری هێناوە. بێگومان کۆمیدیای ڕەش، لە تێکەڵکردنی سوریالییەت و دادیەت و لەوێشەوە بە دەستنیشانکردنی ڕەهەندە نەبینراوەکان و لێچ و ئەگەری کراوەی تاکدێڕییەکانی ع.ع. یوسف ڕۆڵی تایبەتی دەگێڕێ. بەڵام نەك وەك بە نرخکردنی پرسی شیعرگەرایی و گەڕانەوەگەرایی، بەڵکو وەك دۆزینەوەی مانا وسبەڵەکراوەکان و بەدواداچوونی سپیکردنەوەی هونەری کاریکاتێری بە شێوازی پێکەنینی ڕەش!
هەڵبەتە شیعر حەقیقەت بە مانا سادەییە واقیعیەکەی ناگەڕێتەوە! وەك دەزانین تاکدێڕییەکانی ع.ع. یوسف سپیکردنەوەی هونەری کاریکاتێرییە بە کۆمیدیای ڕەش، گاڵتەکردنێکی جەرگبڕە بە ستەمی دەسەڵات و واقیع. کەواتە شاعیر لە نواندنی شیعر و گەڕانەوەدا نایەوێ وێنەی حەقیقەت بکێشێ، بەڵکو لە پێناو وروژانی بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانەی (خوێنەر/ وەرگر)دا هەوڵی گرتنی وێنەیەکی لێکچووی حەقیقەت، بە کامیرای کۆمیدیای ڕەش، دەدات.
وەك لەسەرەوە ئاماژەم بە کرد، هونەری کاریکاتێری لە شێوازی کۆمیدیای ڕەش، مەیلی بە گەڕانەوەی مانا شاراوەکانی ناو حەقیقەتی زۆرترە، لە مەیلی بە خەیاڵ و شیعرییەت!! لێرەوەیە شاعیر لە تاکدێڕییەکانیدا زۆرتر جەخت لە مانا شاراوە و وسبەڵەکراوەکانی کلتور و قسە زاڵ و باوەکان دەکاتەوە و وەك شێوازی گەڕانەوە تەرجەمەی ژانوژوارەکانی سەردەمیان دەکات، نەك وەك خەیاڵی شیعری و شیعرییەت.
چەقۆ هەر بە رووتی بینراوە. ل51.
ئەو تاکدێڕییە لە گەڕانەوەی چەقۆ هەر بە رووتی بینراوە، وەك ئەوە وایە، شاعیر لە ڕۆژێکی سەختدا بە و (ئەپێکرایف)انە لە کاتی مردندا تیغی چەقۆی لەسەر تاقی بکەنەوە و لە شێوازی کۆمیدیای ڕەشدا بڵێ (ئەگەر بمزانیایە کە ئەوە ڕوودەدات، بەردی گۆڕەم قووتەدا بە ئەوەی زیان بە تیغەکە بگەیەنم). ئەوەش یەکێکە لە ڕێچوونەکانی بەرەو قووڵایی دەرەوە.
ئاشکرایە چەقۆی رووت، وەك میوەی رووتی شیعری، کە خوێنەر لە کاتی خوێندنەوەدا تامی بکات، ئەگەرێکی لاوازە. بەڵام وەك راڤەکردنی

نهێنی حیکایەتی دەسەڵات و ستەم و داپڵۆسین ئەگەرەکی بەرزە و هێزی تایبەتی هەڵگرتووە. جگە لەوەش بینینی چەقۆی رووت، تووندوتیژییە، تووندوتیژی فەرامۆشکردنی خەیاڵ و فەنتازیاکانی شیعرییە و زۆتر روو لە حەقیقەتە! بەڵام بۆ دیوەکە دیکە پەردە هەڵدانەوە لەسەر تووندوتیژیش، وەك کەشفکردنی نهێنی حیکایەتەکان، ئاگادارکردنەوەیە، بۆ دوورخستنەوەی جەستەی مرۆق لە ئازار و پێکان.

ئەگەرچی رووتبوونەوەی چەقۆ، وەك میوەی رووت، هەستی شیعری کەمتر نیشان دەدات، بەڵام وەك دەرخستنی رووەکانی ستەمی دەسەڵات، راستییەکی زۆری لەخۆدا حەشار داوە. رووتکردنەوەی چەقۆ وەك ئەگەری میوە، کردەیە! وەك ئەگەری حیکایەتێکی رووت، کارە! یەکەمیان هەر چەندە کول بێ، رووی لە تامی شیعرە، دووەمیان هەرچەندە تیژ بێ رووی ئاشکراکردنی حەقیقەتی زۆترە. لە یەکەمیاندا دەشێ خوێنەر چێژ لە شێوازی جیاوازی کردەی رووتکردنەوە ببینێ و لە دووەمیاندا خوێنەر بۆ دۆنیاییەوە ئاوێتەی کاری گەڕانەوەی رەخنەگرانەیە.

بە کورتی یەکەمیان وەك کردە، دەشێ لە نهێنی رووتکردنەوەدا جوانییەکی لەپڕ و بریسکەئامێزمان پێببەخشێ. دووەمیان وەك کار، راستییەکی رامانئامێز دەگەیەنێت. کەواتە ئاوێتەکردنی سپیکردنەوەی هونەری کاریکاتێری بە شێوازی بەکارهێنانی کۆمیدیای رەش، تێکەڵکردنی شیعرگەرایی و گەڕانەوەگەراییە، ئاوێتەکردنی جوانی و حەقیقەت، پێکەنین و گریانە!

چاوەڕوانی خەمم. ل24.

هەرگیز تاکی جیاواز لەنێو زاراوەیەکی گشتیدا ناتوێتەوە. چاوەڕوانی خەمم. چونکە تاکی ناوازە جارێك دەبێت و دووبارە نابێتەوە. لە تاکدەرییەکانی عەباس عەبدوڵڵا یوسف مرۆق وەك تاك زۆرتر جێگای بایەخی حەقیقەتی گەڕانەوەیە و کەمتر جێگای بایەخی خەیاڵی شیعرییە! چونکە شیعر بە حەقیقەت ناگەڕێت، بە ئەوە ناگەڕێت، کە دەسەڵات چۆن خۆی وەك تێزی گشتی پیادە دەکات. لە شیعردا خەیاڵ و هەستی جیاوازی خودگەرایی دەبێتە جێگای سەرنج، نەك حەقیقەت! شیعر خەیاڵ و هەستی جیاوازی و فرەڕەهەندی مانا و بۆچوونی گەڕاو بە جۆرێکی کتوپڕ دەبەخشێ! گەڕانەوە بەرجەستەکردن و چەسپاندنی نهێنی ئایدیۆلۆژی تاکڕەهەندی و لۆژیکی نەگۆڕ و گشتییە. هەڵبەتە تێگەیشتنی نێوان حەقیقەت و خەیاڵ، تێگەیشتنە لە دەرەوەی ئەفلاتوونەوە، چونکە شیعر درۆ نییە، بەڵکو تەنها حەقیقەت وەك ئەوەی هەیە ناگێڕێتەوە، ئەدەب وەك حەقیقەت خۆی دەرناخات، بەڵکو وەك (ئیکۆ) دەڵێت: مۆدێلێك لە حەقیقەتمان پێدەبەخشێ، کە زۆر خەیاڵییە. بێگومان کاتێك کافکا لە دەری یەکەمی

رۆمانەکەی (مەسخ)دا گریگۆر سامسای پاڵەوان وەك قالۆنچەیەکی گەورە نیشان دەدات و لە حەقیقەتەوە دەکەوێتە دەرەوەی حەقیقەتەوە، دەکەوێتە واقیعێکی دیکەوە، کە فانتازی و خەیاڵییە، دەکەوێتە شێوەیەکی دیکە لە واقیعیەت، کە لە دنیای خەیاڵی شیعریمان نزیك دەکاتەوە، نەك حەقیقەتی واقیعی.

بەختیار عەلی لە کتێبی (زنجیرەکانی دۆنکیشۆت) دەڵێ: واقیعی ئەدەبی لەسەر لەکچوون لەگەڵ دنیای دەرەوەدا دانەمەزراوە، بەڵکو لەسەر بنەمای ئاماژەدان بە دۆخی مرۆق لە جیهاندا کار دەکات. ل147.

بە کورتی لە کۆماری ئەفلاتووندا توڕەیی ئەفلاتوون لەوەدایە، کە شاعیران خەیاڵ بە قووەی لە یادەوەریمان دەچێنن، کە دوایی زەحمەتە تەنها وەك خەیاڵێك بمێنێتەوە! بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا شاعیران هیچ کاتێك کەس لەخشتە نابەن، کە گوایە چیرۆکێکی راست و واقیعی دەگێڕنەوە. چونکە لە شیعردا ئەدەب ئاوێنەی واقیع نییە. لەو لێکۆڵینەوەیەدا دەمەوێ ئەو خاڵە بکەمە شوێنی ئاوڕدانەوە، واتە دەمەوێ بە هەمان شێوە بڵێم، شیعر زڕەوەنەی کەلەپور و کلتور و فۆلکلۆر و قسەی سادەی خەڵکی نییە، بەڵکو دنیایەکی جیاوازە بە فۆڕم و ئاماژە و خەیاڵی جیاواز، مۆدێلێکی دیکەی دنیا و واقیعی ئەدەبی دەدۆزێتەوە. بەو مانایەش عەباس عەبدوڵڵا یوسف ئەفلاتوونییە! چونکە گرنگی بە وێنەی لەکچووی حەقیقەت دەدات و بە ژانوژوارەکانی مرۆقی سەردەمی دەلکێنێ، بەو مانایەش تاکدەرییەکانی دەچنە خانەی بیرهێنانەوە و یادەوەرییەوە، کە لە پرۆسەی راقەکردنی مانا شاراوە و وسبێلێکراوەکانی گێڕانەوە بە دەستیان دەهێنێ.

کەواتە ئەو قسەیەی غازی حەسەن، کە دەڵێ: شاعیر لە رێگای قسەی ئاسایی، قسەی پڕ واتای سەر زاری خەڵك، دەقێکی کورت و چڕ و پوختی تێژی لەواتای بێ مانا و فۆرم و گوزارشت و گێڕانەوە و دەربڕینی نوێ بەرهەمهێناوەتەوە. ناشێ وەك خەیاڵی شیعری مامەڵەی لەگەڵدا بکرێ، بەڵکو زۆتر هەڵگری وێنەی لەکچووی حەقیقەتی ئەفلاتوونی و حیکاییە!

لێرەوە بە بڕوای من، عەباس عەبدوڵڵا یوسف نموونەی ئەو کەسانەیە، کە دەیەوێت لاسایی نهێنی دەقەکانی گێڕانەوە بکاتەوە. دەیەوێ وەك تاکێکی رەخنەگر بچێتە لەچی مانای شاراوە و نهێنیەکانییەوە، دەیەوێت ژیانی خۆی وەك گێڕانەوەکان بونیاد بنێتەوە، بە ئەوەی جیاوازییەکانی دەقی حەقیقەت و نهێنییەکانی دەقی شیعری، بە خەیاڵەوە گرێ بداتەوە، بە ئەوەی زمانی شیعری و زمانی گێڕانەوە بە هەند وەرگرێ. ئەو بە دوای نهێنی وسبێلێکراوەکاندا دەگەڕێ، ترسی گەورەی ئەو، لە دەست بە بردنی ئەو نهێنیانە و لە دیتنی ئەو

نهێنیانەدایە، چونکە لە پەڕەژەی دایە و دەیەوێ لە هەمەمەینیان دەرگا لە هونەری سپیکردنەوە و ڕەشبردنەوە بکاتەوە. لە پەڕەژەی دایە، ڕەشبردنەوەی شیعری بە سپیکردنەوەی راڤەکردنی مانا شاراوەکان چارە بکات. هەڵبەتە ئەو قسەیەم لەوەوە دێ، کە من پێموایە عەباس عەبدوڵڵا یوسف وازی لە (لەم نیازمە) هێنا، لە پێناو سپیکردنەوەی هونەری کاریکاتەری بە تامی ڕەشبردنەوەی کۆمیدی، تاکو لەلایەك دڵخۆشی بە (خوێنەر/ وەرگر) ببەخشێ و لەلایەکی دیکە ڕووبەری ژیانی وسبەڵەکراوەکان فرەوانتر بکا، بە ئەوەی خۆی لە ترسی درندەیی دەسەڵات بە دوور بگرێ. ڕوونتر بڵێم، بە ئەوەی تا سنورێکی فرەوان، لە ڕێگای گاڵتە و پێکەنینەوە، هەم ئاماژەیەك بە تووندوتیژی و ستەمی دەسەڵات بدات و هەم خۆی لە گرفتی ئازادی و گرفتی نەریت و بە کۆمەڵایەتیبوون، بپارێزێ.

کێریش ئابووریناسە و دەڵێ: زێڕین کانگای زێڕە. ل20.

لەو تاکدەرییەدا، ئەگەرچی کەر بوونەکی واقیعی هەیە، بەڵام تەماشاکردنی زێڕین وەك کانگای زێڕ، لە جەوهەردا زڕەوەندییە، یان سپیکردنەوەیەکی کاریکاتەرییە بە تامی کۆمیدیای ڕەش، کە لەسەر بوونی خەیاڵی فاشیانەی دەسەڵات دروست بووە، نەك خەیاڵی شیعری! خەیاڵی فاشیانەی دەسەڵات فانتازی دروستکردنی دەسەڵاتەکە، بەبێ بەشداریکردنی عەقڵی ئەویدیکەی جیاواز! دەسەڵاتی فاشی تەنها دەیەوێ بیرنەکەرەوە و ملکەچ و پاسیف و کەمئاگاکان بەشداری بکەن. بە دیوەکەی دیکە لای شاعیر خەیاڵی فاشیانەی دەسەڵات، بە گشتی لە خەیاڵی فاشیانەی نەریتی کۆمەڵگای دواکەوتوو جیانابێتەوە.

مرۆڤی بیرنەکەرەوە، کەمئاگا، ملکەچ، پاسیف… هێز بە خەیاڵی فاشیانەی دەسەڵات دەبەخشێ، بەو هێزەش خەیاڵی فاشیانەی دەسەڵات دوو جولە دەکات، یەکێکیان بە ئاراستەی گەوجاندنی گشت کۆمەڵگایە، یەکێکیان بە ئاراستەی گەورەکردنی خەون و فانتازیاکانی خۆی. لەسەر هەمان بنەماش دەسەڵاتی فاشیانە هێزی گەوجاندن، وەك وزەیەکی درەزنانەی ئەرێنی دەخاتە بەر مرۆڤی ملکەچ، بیرنەکەرەوە، کەمئاگا و پاسیف، بەخشینی وزەی درەزنانە، بە مرۆڤی پاسیف دوو جولەی هەیە: یەکێکیان، پڕە لە وێنە و ئاواتی نادروست و ناواقیعی دەربارەی واقیع. یەکێکیان، لە ڕێگای وێنە ناوبراوەکانەوە مرۆڤی ملکەچ، بیرنەکەرەوە، کەمئاگا، پاسیف، خەون و فانتازیا و ئومێدە گەورەکانی داهاتووی خۆی بونیاد دەنێت.

ڕەنگە ئەو خەون و تەڕوانییەی دەسەڵات و مرۆڤی پاسیف بەو مانایە بێ، کە خودی ژیان هەر ئەوەیە، کە هەیە! بەو مانایەی کە ژیان لە فانتازیا و خەون و تەڕوانینی دەسەڵات جیا نابێتەوە. ئەگەر سیستمی پووچگەرایی بشێ بێتە جێگای بیرکردنەوە، ئەگەر بنەمای ژیان

تێکەڵکردنی خەونی دەسەڵات و خەونی تاك بە، ئەوە تەواوی ژیان و کەرامەتی مرۆڤایەتی و جیاوازی و هەمەڕەنگی و کرانەوە بە بنبەستبوون دەگات.

دەرئەنجام:

1- لە ئەنجامی ئەو لێکۆڵینەوەیەدا بۆمان دەردەکەوێت، کە عەباس عەبدوڵڵا یوسف شاعیرێکی جیاواز و یاخییە، بەردەوام لە دەسەڵاتی زمانی باو و لە سنورە سیاسی و نەریتە کۆمەڵایەتییەکان، رادەکات.

2- لەلایەك بە قسەهێنانی کەلەپور و فۆلکلۆر و قسەی سادەی خەڵك و راڤەکردنی مانا شاراوەکانیان، راکردنە لە ئازادی، لەلایەکی دیکە راکردنە لە بەکۆمەڵایەتیبوون. هەر بەو مانایەش لە (لم نیازمە)ەوە بەرەو کۆمیدیای رەش هەنگاو دەنێ. واتە لە سپیکردنەوەی ئازادی بۆ رەشبردنەوەی بیرکردنەوەی زمان هەنگاو بەرەو سنورەکانی زمانی گەڕانەوە دەنێت، لە بەکۆمەڵایەتیبوونی زمانی گەڕانەوە دەبێتەوە و هەنگاو بەرەو نهێنی مانا و وێنە رەشەکان دەنێت. لەوە لەنێو وێنە رەشەکاندا ماڵێك بۆ راڤەکردن بە بەردی گاڵتە دەسازێنێ و بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ لەگەڵ رەشبردنەوەی گەڕانەوە و سپیکردنەوەی ئازادییەکانی لەو ماڵەدا دەمێنێتەوە، بەڵام لە هەردوو بارەکەدا تاکدەَرەکانی لەگەڵ نانەشیعر جیاواز دەکەوێتەوە.

3- کارکردن بە ماڵی گاڵتەئامێز و کەشفکردنی نهێنی تاریکی ژیان، کارکردنە بە کۆمیدیای رەشی گەڕانەوە و خەونی دەرچوون، لەوەشەوە ئاوێتەکردنی شیعرییەتی سوریالی و بیرکردنەوەی دادایی، دەبنە هۆی سەرەکی شێوانی ئازادی و شێوانی شیعرییەت! چونکە ئازادی و شیعرییەت کردەیە، گەڕانەوەی ژیان وەك بیرکردنەوە، کارە. دواجار ژیانی شاعیر لە نەبوونگەرایی، یان لە بوونگەرایی وەهمییەوە دادەخرێت. بەو مانایەش کارکردنی شاعیر بۆ بەدەستهێنانی وێنەی لێکچووی حەقیقەت، کارکردنە بە نەبوونگەرایی ئازادی… لە کۆتاییدا دەمەوێ بڵێم لەو دوو شێوە بیرکردنەوەیەی لەو لێکۆڵینەوە بەرجەستەیە: کردنە وەك رووداوی شیعری، لە کار وەك حەقیقەتی گەڕانەوە، بەردەوامتر و پڕ بەخششترە.

هەولێر 8/8/2024